

Det här kan du göra!

Vill du bidra till arbetet med att bevara bokskogens hotade arter? Här följer några tips på åtgärder för markägare och förvaltare.

Spara och gynna gamla, skadade och ihåliga träd

Förekomst av både levande och döda gamla bokar är en förutsättning för åtgärdsprogrammets arter. Levande träd med stora skador är ofta särskilt värdefulla. Ihåliga träd är ovanliga och arter som lever i dem, t ex gropig blombagge, är därför ofta hotade. Även klena och senvuxna ädellövträd är av stort värde för bl a bokporlav och igelkottstaggsvamp. Spara och gynna även gamla, skadade eller döda träd av andra lövträd, särskilt ek och björk.

Skapa variation i bokskogen

Vissa arter behöver solexponerad ved, medan andra föredrar mer beskuggad ved. Skapa därför ett varierat bestånd med både solbelysta gläntor och tätare partier. Yngre bokar kan ringbarkas eller kapas så att både luckor och multnande ved skapas.

Behåll och/eller skapa bryn

Brynmiljöer eller gläntor med blommande buskar som hagtorn och olvon i bokskogar är mycket värdefullt för bokskogens insektsfauna. Pollenätande skalbaggar som gropig blombagge och bokblombeck gynnas särskilt men brynmiljöerna bidrar också till ett i övrigt rikt insekts- och fågelliv.

Öka mängden högstubbar och lågor

Lämna kvar högstubbar och grova liggande träd. Den multnande veden är värdefull för bokskogens svampar och djur. Lämna gärna gamla träd, ihåliga träd, högstubbar och liggande ved vid åtgärder i bokskog.

Virkesupplag kan bli dödsfälla

För skalbaggar och andra insekter kan virkesupplag utgöra en potentiell dödsfälla. Många arter lockas under sommaren till upplagen för att lägga ägg i veden. När upplaget senare upparbetas blir det

förödande för den kommande generationen skalbaggar. Eventuella virkesupplag i och i nära anslutning till gamla bokskogar bör därför inte ligga kvar under perioden 15/6-31/7.

Vill du veta om det hittats någon av de sex hotade arterna på din mark? Kontakta i första hand din Länsstyrelse. Ytterligare information om fynden finns i de flesta fall hos ArtDatabanken SLU. Om det inte räcker kan man ta kontakt med uppgiftslämnaren.

Virkesupplag kan utgöra en dödsfälla för många insekter.

Åtgärdsprogram

Åtgärdsprogram tas fram för en mängd utrotningshotade arter som behöver särskilda åtgärder för att kunna bevaras för framtiden. Länsstyrelsen samordnar programmen på uppdrag av Naturvårdsverket. I och med de 16 Miljömålen som riksdagen beslutat om satsas det riktade medel för att säkra biologisk mångfald.

Mer information

ArtDatabanken SLU: 018-67 10 00
www.artdata.slu.se

Naturvårdsverket: 08-698 10 00
www.naturvardsverket.se

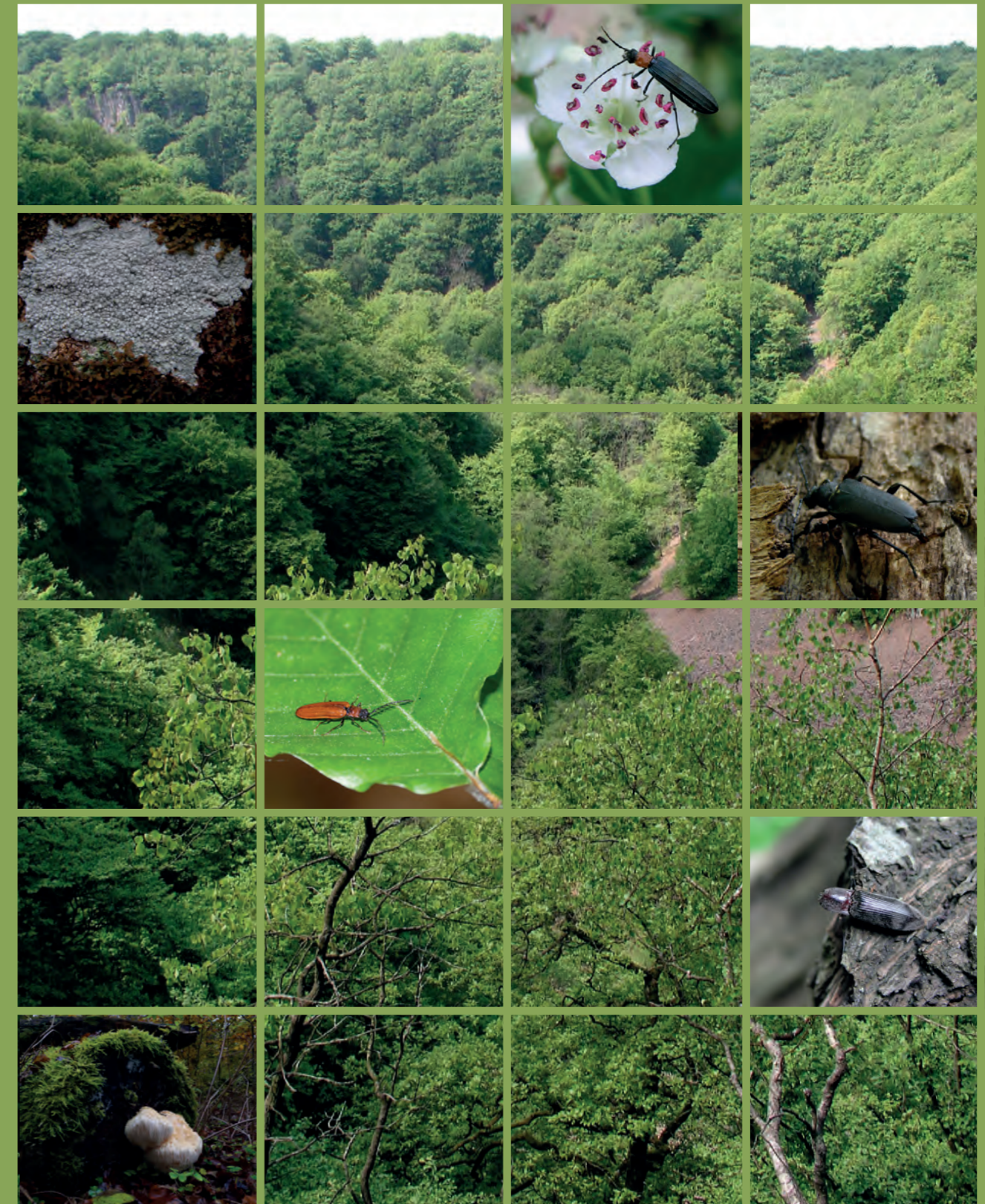
”Åtgärdsprogram för bevarande av sex hotade bokskogsarter” kan beställas från Naturvårdsverket eller laddas ner gratis från Naturvårdsverkets hemsida. Mer uppgifter om åtgärdsprogram för hotade arter finns på respektive Länsstyrelses hemsida.

© Produktion: Naturcentrum AB, Stenungsund 2017
på uppdrag av Länsstyrelsen i Halland.
Foto: A. Malmqvist, Naturcentrum AB.

FAKTABLAD FÖR SEX HOTADE BOKSKOGSARTER

Röd ögonknäppare, rombjättekneppare, gropig blombagge, bokblombeck, igelkottstaggsvamp och bokporlav

I bokskogar med god tillgång på gamla och ihåliga träd, samt multnande ved förekommer en lång rad hotade arter. Länsstyrelsen i Hallands län har tagit fram ett åtgärdsprogram för sex av bokskogarnas mest hotade arter. I åtgärdsprogrammet föreslås åtgärder för att förbättra förutsättningarna för dessa arter. Detta faktablad riktar sig främst till markägare och förvaltare av bokskog där de hotade arterna förekommer idag, men även där det finns möjlighet att skapa förutsättningar i framtiden.

Röd ögonknäppare *Denticollis rubens*

Rödlistad 2015 som Starkt hotad (EN)
Storlek: 11-16 mm lång
Tillhör familjen knäppare

Den röda ögonknäpparens larver lever i liggande bokved. Det är viktigt att veden är fuktig för att larverna ska trivas. Därför förekommer den främst i fuktiga miljöer som raviner och utmed bäckdalar. Under varma dagar i början av juni kan skalbaggarna hittas sittande på låg vegetationen i skogsgläntor. Röd ögonknäppare finns idag på några få lokaler i Skåne, Halland och Småland. Den är sannolikt försvunnen från Blekinge.

Rombjättekäppare *Stenagostus rhombeus*

Rödlistad 2015 som Sårbar (VU)
Storlek: 18-20 mm lång
Tillhör familjen knäppare

Rombjättekäppare är brunröd till svartbrun. På vingarnas ovasida finns ett rombliknande parti som den fått sitt namn från. Den lever i liggande stammar av bok men ibland också i andra trädslag. Rombjättekäpparen lever ett undanskymt liv och påträffas mycket sällan i det fria. Den finns i Skåne, Halland, Blekinge och Småland. Den har nyligen även upptäckts på en lokal i Bohuslän.

Gropig blombagge *Ischnomera sanguinicollis*

Rödlistad 2015 som Starkt hotad (EN)
Storlek: 8-12 mm lång
Tillhör familjen blombaggar

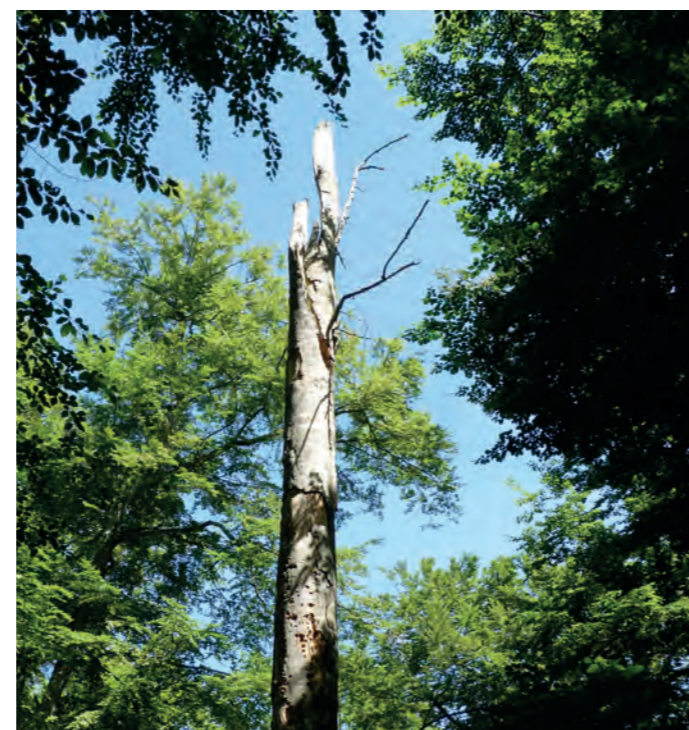
Gropig blombagge är mörkt blåmetallglänsande på ovasidan med undantag av den röda halsskölden som har två tydliga gropar. Larverna utvecklas inuti ihåliga träd. De fullvuxna skalbaggarna kan hittas under maj och juni på blommor av hagtorn och olvon där de äter pollen. Gropig blombagge är idag känd från Skåne och Blekinge samt från en nyupptäckt lokal i Halland.

Bokblombocken *Stictoleptura scutellata*

Rödlistad 2015 som Sårbar (VU)
Storlek: 16-22 mm lång
Tillhör familjen långhorningar

Bokblombocken är svartfärgad. Larverna utvecklas främst i torra solbelysta högstubbar eller torrträd av bok. Den har också hittats i al och björk. Varma dagar, från mitten av juni till början av augusti, kan den hittas krypande på döda eller skadade stammar men ibland också i blommande buskar som rosor och fläder. Bokblombocken har sin största förekomst i Skåne men finns också i Halland, Blekinge och Småland.

Bokblombocken utnyttjar gärna bokhögstubbar som står solexponerade i bryn och luckor.

Igelkottstaggsvamp *Hieracium erinaceus*

Rödlistad 2015 som Akut hotad (CR)
Storlek: upp till 20 cm stor
Fridlyst

Igelkottstaggsvampen är rund med långa nedlöpande taggar. Färgen är vit men den blir med åldern mer gräddgul. Under hösten kan den ses då fruktkroppen växer ut från skador och stamsår på gamla bokar och ekar. Den finns på cirka tio lokaler från Skåne i söder till Södermanland i norr.

Bokporlav *Pertusaria velata*

Rödlistad 2015 som Akut hotad (CR)
Storlek: 5-10 cm i diameter

Bokporlav är en skorplav som växer på barken av gamla bokar. Den är grå och har distinkta vita vårtor där sporer bildas. Bokporlaven kan lätt förväxlas med andra liknande skorplavar och bör artbestämmas av en specialist. Den har hittats på 13 lokaler i Skåne, Halland och Bohuslän men inte mer än på cirka 30 träd. Bokporlaven är beroende av ett mildt klimat och förekommer därför främst kustnära.

Utbredning

Åtgärdsprogrammets arter har sin huvudutbredning i sydligaste Sverige, där också bokskogen har sin huvudutbredning. De förekommer idag på totalt ca 70 olika lokaler. Endast fem av lokalerna hyser tre eller fler av arterna. Flest förekomster finns i Häckeberga naturvårdsområde och Söderåsens nationalpark, båda i Skåne, med fyra av åtgärdsprogrammets arter vardera.

Aktuellt utbredningsområde för åtgärdsprogrammets arter i Sverige.

Hotade arter

Hotade och missgynnade växter, svampar och djur sammanställs av ArtDatabanken i en s k rödlista. I denna lista grupperas arter enligt ett internationellt system med kategorier och kriterier som på ett översiktligt sätt betecknar hur hotade de är.

Varför är de hotade?

Åtgärdsprogrammets arter och många andra arter knutna till bokskogar hotas av skogsbruksåtgärder som leder till minskning av gamla träd, ihåliga träd och multnande ved. Många arter hotas också av igenväxning av gran. Många lokaler är dessutom små och isolerade vilket medför att det finns en risk att arterna, trots skyddsåtgärder, inte kan överleva på sikt.

Det omgivande landskapet är också viktigt...

För att de hotade bokskogarterna ska överleva på lång sikt krävs åtgärder inte bara där arterna förekommer idag utan också i det omgivande landskapet. Genom att öka andelen gamla och ihåliga träd och mängden multnande ved samt andra viktiga strukturer generellt i det omgivande landskapet ökar förutsättningarna för både spridning och överlevnad för dessa arter och en lång rad andra bokskoglevande arter.